

МІНІСТЕРСТВО АПК УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ
ІНСТИТУТ

УДК 635.07:339.13

СІДЛЕЦЬКА Оксана Станіславівна

**Економічні основи формування ринку основних
продовольчих продуктів
/на прикладі Одеської області/**

Спеціальність 08.07.02 - Економіка сільського
господарства і АПК

Автореферат

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

МИКОЛАЇВ - 1997

338.43

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00738132 (O)

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі аграрної економіки Одеського сільськогосподарського інституту, Міністерства АПК України

Науковий керівник - кандидат економічних наук, професор кафедри аграрної економіки Одеського сільськогосподарського інституту
МОЙСА Миколай Якимович

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аграрного менеджменту та права Миколаївського сільськогосподарського інституту
В'ЮН Валентин Георгійович

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник інституту проблем ринка і економіко-екологічних досліджень НАН України м. Одеса
ДОМАНЮК Євгеній Олександрович

Провідна установа - Міністерство АПК України, Харківський державний аграрний університет, кафедра економіки сільського господарства

Захист відбудеться "4" грудня 1997 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 у Миколаївському сільськогосподарському інституті за адресою : 327021, м. Миколаїв, вул. Паризької Комуни, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Миколаївського сільськогосподарського інституту

Автореферат розісланий "4" листопада 1997 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Пшениченко А.С.

Вступ

1. 1. Актуальність теми дослідження.

Крах командно-адміністративної системи та перехід до ринкових відносин супроводжуються посиленням кризових явищ у всіх галузях народного господарства.

Тривала криза в економіці країни з особливою силою позначилася в АПК, що призвело до значного зниження рівня харчування майже всього населення України.

Стан сільського господарства протягом останніх років дуже ускладнився. В разі подальшого розвитку існуючих негативних тенденцій (виснаження родючості земельних угідь, зносу фондів, скорочення використання виробничих ресурсів) рівень виробництва сільськогосподарської продукції може знизитися до критичної межі.

Сьогодні АПК України фактично підпорядковується інтересам інших сфер народного господарства, він найбільше залежить і зазнає утисків з боку держави аж до того, що служить основним безплатним кредитором країни.

Все це привело до катастрофічного падіння розмірів виробництва всіх видів сільськогосподарської продукції, а отже до погіршення харчування населення, посилення соціальної напруги. Вихід із становища, що склалося, можливий лише шляхом прискорення ринкових реформ в АПК, особливо в основні галузі АПК - зерновому господарстві.

Покращення виробничо-економічної діяльності сільськогосподарських підприємств, відродження села неможливі без поступової трансформації колгоспного та державного сектора АПК в нові організаційні форми, що будуються на приватній власності на землю і майно та передбачають, як колективне, так і індивідуально-сімейне їх використання. Завдання полягає у тому, щоб створити на базі колишніх командно-адміністративних підприємств нові виробничі структури, які в рівній конкурентній боротьбі повинні ефективно господарювати.

1.2. Зв'язок роботи з науковими планами, програмами.

Дисертаційна робота є частиною кафедральної теми "Організаційно-економічні основи розвитку ринкових відносин в АПК Одеської області".

Наукова тема має номер державної реєстрації Р № = 0186.0123.283 (індекс УДК 631.151.2) та скоординована з ведучою організацією : інститутом аграрної економіки УААН.

1.3. Мета і завдання дослідження.

Метою дослідження є розробка теоретичних і практичних аспектів ефективного розвитку зернового, м'ясо-молочного підкомплексів АПК для визначення резервів і наукового обґрунтування шляхів підвищення економічної ефективності виробництва та переробки сировини в умовах становлення та розвитку ринкових відносин.

Для досягнення цієї мети поставлені такі завдання :

- дослідити інтегровані зв'язки основних галузей АПК, що забезпечують головні продукти харчування, та обґрунтувати шляхи їх удосконалення ;
- розробити та обґрунтувати науково-практичні пропозиції щодо ефективного розвитку провідних ланок зернопродуктового та м'ясопродуктового підкомплексів АПК ;
- визначити напрямки вдосконалення економічного механізму господарювання (ціноутворення, фінансово-кредитна політика, оподаткування тощо) ;
- дослідити взаємовідносини партнерів з виробництва, переробки та реалізації продукції в зернопродуктовому та м'ясо-молочному підкомплексах ;
- провести аналіз факторів, що впливають на ефективність виробництва в основних підкомплексах АПК, які забезпечують населення основними продуктами харчування ;
- вивчити теоретичні положення та їх практичне застосування у формах власності, враховуючи особливості сучасної економіки України та перехід виробництва до ринкових відносин ;

- вивчити світовий досвід ефективності різних форм господарювання у сільськогосподарському виробництві та АПК ;
- проаналізувати форми та ефективність приватизаційних процесів у сільському господарстві, реформування колгоспів і радгоспів та становлення нових форм господарювання ;
- дати середньостроковий прогноз можливого розвитку основних галузей АПК.

1.4. Наукова новизна.

В процесі роботи над дисертацією одержано ряд результатів, що мають самостійне значення :

- виявлені особливості та недоліки формування ринку зерна, хлібопродуктів, м'яса, молока та інших продуктів харчування Одеської області, характерні й для інших областей України ;
- показані недоліки взаємовідносин між партнерами ринку зерна, молока і м'яса та розроблені шляхи їх подолання ;
- розглянуті шляхи скорочення економічного стимулювання виробництва найважливіших продовольчих продуктів ;
- з використанням угруповань і кореляційних моделей виявлена залежність рівня виробництва зерна, молока, м'яса та інших сільськогосподарських продуктів від основних факторів виробництва ;
- на основі комплексного підходу складений прогноз розвитку виробництва найважливіших продовольчих ресурсів.

1.5. Практичне значення одержаних результатів.

В червні 1994 р. автор брав участь у роботі комісії Одеської обласної держадміністрації по вивченню і вдосконаленню системи ціноутворення на хліб і хлібопродукти.

Одержані результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності підприємств, організацій при формуванні ринку АПК Одеської та інших областей України.

Результати роботи були направлені у планово-економічний відділ головного управління сільського господарства та продовольства Одеської обласної державної адміністрації у формі рекомендацій по формуванню ринку зерна та зернопродуктів.

Автор брав участь у розробці заходів щодо подальшого вдосконалення виробничо-економічних зв'язків у системі м'ясопродуктового підкомплексу (рекомендації щодо покращення виробничо-економічних зв'язків у м'ясопродуктовому підкомплексі Одеської області). Схвалено планово-економічним відділом головного управління сільського господарства та продовольства 1997 р. та рекомендовано товаровиробникам і переробним підприємствам.

1.6. Апробація роботи.

Результати досліджень доповідалися на наукових та науково-практичних конференціях, семінарах, радах, а також висвітлювалися в публікаціях у відкритій пресі.

1.7. Публікації.

Результати дослідження за темою дисертації опубліковані у семи наукових роботах загальним обсягом 0,85 д.а., в т.ч. 4 роботи представлені в тезах наукових конференцій, 3 статті в збірниках наукових праць.

1.8. Обсяг і структура дисертаційної роботи.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури. Загальний обсяг дисертації становить 172 сторінки машинописного тексту, в т.ч. ілюстрацій - 10 сторінок, таблиці - 7 сторінок, список використаної літератури з 126 найменувань - 13 сторінок.

2. Основні положення дисертаційної роботи.

2.1. Глава 1. Суть ринкового механізму розвитку і функціонування АПК.

2.1.1. Однією з основних умов стабілізації економіки є оздоровлення грошового обігу та кредиту. На паритетність відносин сільського господарства та інших галузей вплинуло погіршення умов господарювання : підвищення процентних ставок на кредит, неплатежі за взаємними розрахунками, в тому числі і з боку держави. Зросли борги сільськогосподарських підприємств постачальникам. Посилилися тенденції відмови від послуг сторонніх організацій і від купівлі багатьох видів продукції для поточного споживання. Власна грошова виручка не компенсувала видатків на придбання пального, комбікормів і запасних частин. Фінансову розбалансованість посилили неплатежі переробників.

2.1.2. В АПК Одеської області одна з найбільш слабких ланок - це переробні галузі.

Через низьку технічну оснащеність, застаріле устаткування, виникають величезні втрати харчової сільськогосподарської сировини. Після збирання врожаю до споживача не доходить третина вирощеної пшениці, половина врожаю картоплі, третина надоїв молока та 14 % м'яса.

2.1.3. Ринок зерна є найбільш регульованою системою з боку держави, але не завжди вдалою. Це в першу чергу стосується цін на зерно, хліб та хлібопродукти, величезних неплатежів, вкрай незадовільного постачання виробничих ресурсів, грошових розрахунків з виробниками.

2.2. Глава 2. Сучасний стан економіки основних продуктивних підкомплексів АПК.

До 1990 р. калорійність раціонів харчування людей колишнього СРСР відповідала рівню економічно розвинутих країн, хоча за білковою та вітамінною забезпеченістю, особливо білками тваринного походження, ще поступалася їм. Сучасна криза АПК привела як до зниження якісного складу

раціону харчування людей, так і до зниження його енергетичної повноцінності. З 1985 р. по 1995 р. кількість калорій, що приходяться на душу населення Одеської області, знизилася з 3301 до 2042 в день, при нормі 2837.

З різким зменшенням чисельності поголів'я худоби та птиці у суспільному секторі та відповідним скороченням у ньому виробництва продукції тваринництва, а також зі зниженням рівня купівельної спроможності населення порушується структура раціону у бік збільшення частки в раціонах людей відносно більш дешевих продуктів : хліба, картоплі, цукру і відповідно різкого зменшення споживання білкових продуктів : м'яса, молока, яєць, риби. Масове зубожіння людей приводить також до зменшення споживання хліба, картоплі, цукру на душу населення (табл. 1).

1. Виробничі ресурси сільськогосподарських підприємств Одеської області.

Найменування показників	1981-1985	1986-1990	1995	1995 р. у % до	
				1981-1985	1986-1990
Площа с/г угідь /тис. га/	2456,3	2449,3	2271,7	92,5	92,7
у т.ч. рілля /тис.га/ орна земля /тис.га/	2011,3	2014,8	1841,8	91,6	91,4
Енергозабезпеченість /л.с. га/	2,35	2,75	2,31	98,3	84,0
Енергоозброєність /л.с. га / на серед. рік р-ка	20,3	26,5	27,5	135,5	103,8
Внесення на 1 га ріллі орг.добрив, тонн	6,1	5,5	1,9	31,1	34,5
Мінеральних добрив кг д.в.	85,0	108,0	33,1	38,9	30,6
Вантажні автомобілі тис.шт.	12,8	14,7	15,6	121,9	106,1
Зернозбиральні комбайни, тис. шт.	5,4	5,7	5,1	94,4	89,5
Трактори, шт.	26,8	26,7	24,1	89,9	90,3
Середньорічна чисельність робітників, тис.чол.	324,5	301,7	225,5	69,5	74,7
в т.ч. що працюють у сільському господарстві	284,7	245,5	182,7	64,2	74,4

2.2.2. За останні 15 років основні види виробничих ресурсів у сільському господарстві значно зменшилися. Скоротилися площі сільськогосподарських угідь і ріллі, чисельність працівників, тракторів і особливо органічних і мінеральних добрив. Найбільший спад забезпеченості ресурсами припадає на роки кризи (1991-1995 рр.).

Різко зменшилася кількість використовуваних добрив. За цей період на 1 га ріллі стали вносити на 72,1 % менше органічних добрив і на 86,6 % мінеральних (в діючій речовині).

2.2.3. Основна причина зниження ефективності виробництва продукції землеробства в Одеській області - низька врожайність. У 1991-1995 рр. урожайність зернових знизилася порівняно з 1986-1990 рр., хоча і в меншій мірі, ніж більшості інших культур.

Криза економіки України початку дев'яностих років завдала нищівного удару тваринництву, суспільному сектору виробництва. Скоротилася кормова база, зменшилося поголів'я тварин, упала їх продуктивність. Унаслідок цього зменшився обсяг продажу основних продуктів тваринництва.

В перші роки виходу тваринництва з кризи нема підстав для збільшення стада молочних корів у колективних сільськогосподарських підприємствах. Покращення умов годування та утримання корів, поліпшення племінних якостей тварин підвищать продуктивність тварин у господарствах Одеської області.

2.2.4. Аналіз угруповань і виробничих функцій показав значне збільшення впливу затрат живої праці порівняно з уречевленою працею, це пов'язано з різким зменшенням витрат кормів і добрив у сільськогосподарському виробництві.

2.2.5. Лише за умов здійснення приватизації майна, землі можливий розвиток якісно нових форм кооперації та інтеграції сільськогосподарського виробництва, відповідний до існуючих у всіх цивілізованих країнах.

2.3. Глава 3. Основні напрямки виходу з продовольчої кризи та розвитку основних підкомплексів АПК.

2.3.1. З реформуванням форм власності на засоби виробництва зростає кількість селянських (фермерських) господарств, кооперативів, будуть створюватися колективні господарства, спільні підприємства, акціонерні товариства та інші господарські формування, що розвиватимуться на новій економічній основі.

Життєдіяльність особистих підсобних господарств в умовах економічної кризи має більш стійкий характер, ніж КСГ, радгоспів і держгоспів.

На фоні загальної кризи сільського господарства обсяг виробництва багатьох видів продукції у фермерських, селянських та інших приватних господарствах не лише не зменшився, але з таких важливих продуктів, як зерно, соняшник, цукрові буряки, овочі, молоко, вовна значно збільшився.

Питома вага приватних господарств вперше за останні 60-70 років перевищила виробництво валової продукції тваринництва у суспільному секторі сільського господарства (табл. 2).

2. Питома вага об'ємів виробництва в господарствах населення і фермерів в об'ємі виробництва всіх категорій господарств *%*

Найменування продукції	1986-1990 рр.	1994 р.	1995 р.	1995р- +. - до	
				1986-1990рр.	1994 р.
Зерно	3,8	9,2	6,5	2,7	-2,7
Соняшник	1,1	5,6	5,4	4,3	-0,2
Цукровий буряк	-	2,6	2,5	-	-0,1
Картопля	91,3	97,1	99,2	7,9	2,1
Овочі	14,5	41,8	45,0	30,5	3,2
Плоди та ягоди	43,9	65,0	71,6	27,7	6,6
Виноград	34,7	32,6	30,1	-4,6	-2,5
М'ясо	32,2	50,2	64,8	32,6	-4,6
Молоко	17,2	42,8	50,0	32,8	7,2
Яйця	40,2	56,9	56,0	15,8	-0,9
Вовна	41,0	68,3	67,7	26,7	-0,6

Сьогодні, володіючи лише 12 % угідь і маючи лише 29 % чисельності худоби, частка продукції особистих підсобних господарств у загальному обсязі валової продукції сільського господарства України складає 40 %.

Ще більш помітна частка виробничої продукції населення з окремих сільськогосподарських культур і продукції тваринництва Одеської області. В галузі рослинництва - це 99,2 % картоплі, 71,6 % плодів і ягід, 45,0 % овочів : у галузі тваринництва - 56,0 % яєць, майже 64,8 % м'яса та 50,0 % виробленого молока.

2.3..2 Проте до цих показників необхідно ставитися з певною обережністю. Прийнята нині система статистичної, бухгалтерської та оперативної звітності

не дозволяє з достатнім ступенем достовірності визначити розміри матеріальних благ, вироблених у КСП (держпідприємствах) та особистих підсобних господарствах працівників цих КСП (держпідприємств). Це становище особливо ускладнилося в роки кризи, коли через відсутність грошей, викривлену податкову політику зарплата видається в основному натурплатою. В цих умовах надзвичайно важко врахувати величину продукта, створеного одними й тими ж людьми на роботі в КСП та особистому підсобному господарстві.

Великі господарства часто безплатно виділяють наявні у них ресурси у користування своїм працівникам (пасовиська, рілля).

Таким чином, допоміжні сімейні господарства мають безплатний доступ до широкої бази ресурсів, ніж це реально відображено у статистичних даних.

Державне земельне законодавство поряд з лібералізацією ринкових відносин повинно чітко регулювати та сприяти формуванню конкурентноспроможних товаровиробників, виключаючи можливість перетворення земельного фонду в об'єкт спекулятивного буму та наживи мафіозно-спекулятивних структур за рахунок пограбування селян, відчуження їх від землі.

2.3.4. Особливе місце в системі заходів щодо переходу до ринкової економіки в АПК посідають питання монополізму, характерного тут внаслідок здійснюваної протягом десятиріч стратегії, концентрації і спеціалізації виробництва.

Так, подальший розвиток молокопереробного комплексу неможливий без подолання диктату монополістів, тобто великих переробних підприємств. Ці підприємства за низькими цінами скуповують молоко у КСП і радгоспів, розбавляють його до 2,5 % жирності, розливають у пакети і продають у 5-6 разів дорожче, тому господарства самі шукають вихід до споживача, а молокозаводи залишаються позбавленими частини сировини і працюють не на повну потужність. Тому слід акціонувати молокопереробну промисловість за участю сільських товаровиробників.

2.3.5. Диспаритет цін за період 1991-1996 рр. досяг нечуваних розмірів і, як показує аналіз у розрізі окремих років цього періоду, продовжує збільшуватися. З окремих товарів він досяг величезного розриву. Так, щоб у 1996 р. купити трактор Т-150, сільському виробнику необхідно виробити і продати порівняно з 1991 р. в 7,3 рази більше зерна, в 14,4 рази більше молока, в 21 раз більше м'яса.

Аналогічна картина по комбайну "Нива" - в 10, 19 і 28 разів відповідно, кормозбиральному комбайну КСП - 100 - в 7, 13 і 21 раз відповідно (табл.3).

3. Зміни цін на зерно, м'ясо, молоко і продукцію промислового виробництва в Одеській області

Найменування	Ціни		Потрібно продати за одиницю мат.-технічних засобів (тонн)					
	1991 р.	1996 р.	зерна		м'яса		молока	
	тис. крб	млн.крб	1991 р.	1996 р.	1991 р.	1996 р.	1991 р.	1996 р.
Закупочна ціна 1 т. проданого в держ. ресурси :								
зерно	0,434	26,3						
м'ясо	4,5	90,0						
молоко	0,605	20,0						
Оптові ціни на :								
трактор Т-150	12,4	5600	29	213	3	62	20	280
МТЗ-80	5,7	2200	13	84	1	24	9	110
Буряковантажники								
Комбайн "Нива"	16,1	10000	37	380	4	111	27	500
Плуги ПЛН -5 -35	1,4	500	3	19	0,31	6	2	25
Бензин	0,41	54	0,95	2	0,09	0,6	1	3
Дизпаливо	0,29	45	0,67	2	0,06	0,5	0,48	2
Металопрокат	0,3	58	0,69	2	0,07	1	0,5	3

Продовжується розрив у цінах на сільськогосподарську з однієї сторони, та хімічну і комбікормову промисловість, з іншої сторони. В 1996 р. за тону аміачної селітри сільськогосподарському виробнику необхідно було виробити і продати порівняно з 1991 р. у 3,5 рази більше зерна, в 12 разів більше м'яса, в 6 разів більше молока, за суперфосфат - у 6, 21 і 12 разів. Але особливо різко збільшився диспаритет цін на більшість засобів захисту і за тону мідного купоросу треба віддати у 6 разів більше зерна, у 18 разів м'яса, децис - 14, 42, та 28 відповідно.

Але навіть за цими цінами держава своєчасно не розраховується з ними, вишукуючи "кредитні лінії", щоб господарства додатково платили банкам великі проценти. У зв'язку з тим, що ціни на промислові товари внаслідок панування монополізму та відсутності антимонопольного законодавства виростили в 4,2 рази більш швидкими темпами, ніж ціни на сільськогосподарські товари, селяни виявилися, по суті, відрізнаними від ринку засобів виробництва.

Необхідно створити таку законодавчу базу, яка забезпечувала б селянину не лише вільний вибір більш ефективних засобів господарювання, але й шляхи до необхідних для цього ресурсів - землі, засобів виробництва, кредитів та інших фінансових джерел.

2.3.6. Прагнення до пом'якшення існуючих недоліків податкової і фінансово-кредитної системи спричиняє намагання використовувати товарний кредит, лізинг та інші економічні важелі.

Необхідно створити умови і для залучення іноземних інвестицій. Високі податки, недосконалість законодавства, порушення строків платежів - все це робить Україну для іноземних інвесторів зоною підвищеного ризику. В країні надмірно високі податки. Підприємства України віддають державі у вигляді прямих і непрямих податків 80 % ВВП. Між тим, надмірний ріст податків призводить до важких наслідків.

Бюджетний дефіцит не зменшується, а росте за рахунок ухилення від податків, якому не може зашкодити жодна податкова інспекція.

Не випадково, що за 1995 - 1996 рр. бюджет не зібрав і половини запланованих коштів. Відповідно економіка переходить у "тінь". За даними Українського центру економічних і політичних досліджень, тіньовий сектор України в першому півріччі 1996 р. виробив 60 % ВВП країни. Це прямий наслідок величезних помилок у системі оподаткування.

2.3.7. Незважаючи на використання різних методологічних принципів, елементів планового та ринкового ціноутворення, ціновий паритет в АПК не вдалося втримати у заданих параметрах (за винятком окремих випадків). Це

стало однією з основних причин руйнування цінотворчого процесу, стимулювання виробництва та подолання кризових явищ. Через постійний дефіцит і несбалансованість бюджету держава як оптовий покупець сільськогосподарської продукції на невизначено довгий термін затримувала оплату, що в умовах гіперінфляції та інфляції практично означає купувати її за бесцінь. Крім того, в сільському господарстві процес виробництва продукції продовжується протягом довгого проміжку часу, навіть років. Порушення паритету між заробітною платою і цінами, "споживчої корзини" призвело до зниження купівельної спроможності населення. Внаслідок цього переробні галузі теж повинні скорочувати виробництво, а готові продукти реалізувати за не вигідними для них цінами.

Кризові явища в інвестиційному комплексі негативно відобразилися на роботі практично всіх підприємств харчової промисловості. Інвестиційний цикл і раніше на переробних заводах перекивав норматив у 2-3 рази. Нині становище погіршилося.

2.3.8. В дисертації складений можливий прогноз виходу з кризи продовольчого ринку в Одеській області. Найбільший приріст (в пунктах) питомої ваги Одеської області в Україні 2005 року порівняно з 1994-1996 рр. складає виробництво зерна, овочів, соняшника, молока, м'яса та вовни.

Зниження відбудеться у виноградарстві, що пояснюється порівняно швидким розвитком цієї галузі в інших районах України, в першу чергу в Криму, Миколаївській, Херсонській, Закарпатській областях.

Такий прогноз логічно обґрунтований. Адже степова зона України історично служила основною житницею країни.

Роль степової зони у заготівлях зерна досить велика. За площею орних земель дев'ять степових областей України займають 46 %, а частка їх у заготівлі зерна в останні 35 років складає 56 %. Значна роль Одеської області у виробництві і заготівлях зерна у 1,7 - 1,8 рази більше, ніж її частка у площі ріллі в країні.

Керівна роль зернового господарства в Одеській області пояснюється високою ефективністю його виробництва, врожайністю, порівняно високою продуктивністю праці, низькою собівартістю при виробництві зерна.

Одночасно затрати праці та інші показники економічної ефективності при виробництві основних продуктів тваринництва в колгоспах Одеської області незначно відрізняються від середніх по країні.

Все вищевказане дозволяє зробити висновок про те, що участь господарств Одеської області в процесі розподілу сільськогосподарської праці в масштабах країни доцільно проводити в бік збільшення виробництва зерна, особливо пшениці. Інші рослинницькі галузі будуть відігравати другорядну роль. Стосовно виробництва продукції тваринництва зазначається, що рівень його у розрахунках на душу населення повинен відповідати середньому по Україні. Це дозволить задовольняти потреби населення області в молоці, м'ясі та інших продуктах тваринництва за рахунок власного виробництва.

2.3.9. З метою корінної зміни ситуації, що склалася в АПК, вимагають вироблення науково-обґрунтованої концепції поетапного еволюційного проведення аграрної реформи з визначенням пріоритетних короткострокових і довгострокових завдань, а також етапів їх реалізації. На першому етапі необхідні надзвичайні економічні заходи, що дадуть змогу зупинити спад, стабілізувати стан виробництва та забезпечити його підйом. Проте, незважаючи на безліч пропозицій, рішень, цілісної програми виходу аграрного сектора з кризи до цього часу нема.

2. Сидіва О.С. Стан продовольства

3. Висновки

1. Найважливішою умовою стабілізації економіки є оздоровлення грошового обігу, кредитної та податкової систем, що дозволить ліквідувати диспаритет цін на продукти сільського господарства і промислові товари, забезпечувати рентабельне виробництво в АПК.

2. Реалізація накреслених заходів в АПК Одеської області приведе до зміцнення однієї з найбільш слабких ланок його переробних галузей. Низька технічна оснащеність до величезних втрат харчової сільськогосподарської сировини. Після збору врожаю до споживача не доходить третина вирошеної пшениці, половина врожаю картоплі, третина надоїв молока та 14 % м'яса.

3. Економічна криза в сільськогосподарському виробництві призвела до зростання частки в раціонах населення відносно більш дешевих продуктів : хліба, картоплі, цукру і відповідно різкого зменшення споживання білкових продуктів : м'яса, молока, яєць, риби. Разом з тим зменшується споживання на душу населення таких продуктів, як хліб, картопля, цукор.

Споживання хліба та хлібопродуктів на душу населення в Одеській області знизилося з 139,9 кг в 1980р. до 112 кг, м'яса і м'ясопродуктів - з 61,5 кг до 40 кг, молока - з 314,7 кг до 200 кг, цукру - з 49,8 кг до 30 кг, риби та рибопродуктів - з 20,8 кг до 5 кг. яєць - з 278 шт до 250 шт відповідно.

4. Життєдіяльність особистих підсобних господарств в умовах економічної кризи має більш стійкий характер, ніж господарств суспільного сектора.

На фоні загальної кризи сільського господарства розміри виробництва багатьох видів продукції у фермерських і селянських господарствах не лише не зменшилися, але з таких важливих продуктів, як зерно, соняшник, цукрові буряки, овочі, молоко, вовна, значно збільшилися.

Питома вага приватних господарств вперше з останні 60-70 років перевищила виробництво валової продукції тваринництва в суспільному секторі сільського господарства.

5. Особливе місце в системі заходів щодо переходу до ринкової економіки в АПК займають питання монополізму, характерного тут внаслідок десятиріччями здійснюваної стратегії концентрації та спеціалізації виробництва.

Для подолання диктату монополістів господарства прагнуть самостійно переробляти сільськогосподарську сировину і реалізувати її населенню, а переробні заводи позбуваються частини сировини і працюють не на повну

потужність. Було б економічно доцільним акціонування переробних підприємств спільно з виробниками сільськогосподарської сировини.

6. Проведені дослідження підтвердили необхідність створення умов для залучення іноземних інвестицій. Високі податки, недосконалість законодавства, порушення строків платежів - все це робить Україну для іноземних інвесторів зоною підвищеного ризику. В країні надмірно високі податки. Підприємства України віддають державі у вигляді прямих і непрямих податків 80 % ВВП.

Це призводить до росту "тіньової економіки". За думкою Українського центру економічних і політичних досліджень, тіньовий сектор України в першому півріччі 1996 р. виробив 60 % ВВП країни.

7. Запропонований у дисертації прогноз виходу АПК Одещини з кризи показує, що найбільший приріст (в пунктах) питомої ваги Одеської області в Україні 2005 року порівняно з 1994-1996 рр. складе виробництво зерна, овочів, соняшника, молока, м'яса та вовни. Рівень виробництва продуктів тваринництва в розрахунку на душу населення повинен відповідати середньому по Україні.

Перелік публікацій автора

1. Сідлецька О.С. Структурні зрушення форм власності та її вплив на зріст сільськогосподарського виробництва // Науковий збірник ОДЕУ "Ринкові важелі та стимули розвитку господарчих систем". - Одеса. - 1997. - с. 112-116.

/0,21 др.ар./

2. Сідлецька О.С. Стан продовольчого ринку Одеської області // Вісник соціально-економічних досліджень. Випуск 1. - Одеса. - 1997. - с. 221-225.

/0,21 др.ар./

3. Сідлецька О.С. Криза сільськогосподарського виробництва Одеської області та шляхи її подолання // Вісник аграрної науки Причорномор'я. Випуск II. - Миколаїв. - 1997. - с. 16-19. /0,21 др.ар./

4. Сідлецька О.С., Дяченко Л.Е. Проблеми розвитку виробництва в умовах формування ринкових відносин // Матеріали підсумкової науково-практичної

конференції ОГЕУ "Проблеми формування ринкового середовища", - Одеса. - 1995. - с. 23. /0,04 др.ар./

5. Сідлецька О.С. Деякі питання розвитку АПК (на прикладі Одеської області) // Матеріали підсумкової науково-практичної конференції ОГЕУ "Проблеми формування ринкового середовища", - Одеса. - 1995. - с. 58. /0,04 др.ар./

6. Сідлецька О.С., Дяченко С.Г. Застосування методів наукових досліджень у дипломних працях студентів спеціальності "Облік та аудит у сільському господарстві" // Матеріали науково-методичної конференції Одеського державного економічного університету "Проблеми якості підготовки і підвищення кваліфікації економістів", - Одеса. - 1996. - с. 66. /0,04 др.ар./

7. Сідлецька О.С., Дяченко Л.Е. Ділові ігри та їх використання для адаптації економістів в умовах ринку. // Матеріали науково-методичної конференції ОГЕУ "Проблеми якості підготовки і підвищення кваліфікації економістів", - Одеса. - 1996. - с. 224. /0,04 др.ар./

Аннотация

Сидлецькая О.С. Экономические основы формирования рынка основных продовольственных продуктов.

Диссертация является рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.02 - экономика сельского хозяйства и АПК. Николаевский сельскохозяйственный институт, Николаев, 1997.

Исследуются направления и основные проблемы формирования рынка основных продовольственных продуктов в Одесской области. Дается оценка изменениям душевого потребления продуктов питания населения, рассматриваются особенности производства и потребления основных видов сельскохозяйственной продукции в общественных, фермерских, личных и других хозяйствах. Разработаны предложения по совершенствованию

отдельных элементов рыночных взаимоотношений в АПК, дан прогноз выхода его из кризиса.

Ключевые слова : рынок пищевых продуктов, рационы питания, фермы хозяйствования, цены, экономические отношения.

Анотація

Сідлецька О.С. Економічні основи формування ринку основних продовольчих продуктів.

Дисертацією є рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.07.02 - економіка сільського господарства та АПК. Миколаївський сільськогосподарський інститут, Миколаїв, 1997.

Досліджуються напрямки та основні проблеми формування ринку основних продовольчих продуктів в Одеській області. Подається оцінка змін подушного споживання продуктів харчування, розглядаються особливості виробництва та споживання основних видів сільськогосподарської продукції в суспільних, фермерських, особистих та інших господарствах.

Розроблені пропозиції щодо вдосконалення окремих елементів ринкових взаємовідносин в АПК, поданий прогноз виходу його з кризи.

Ключові слова : ринок харчових продуктів, раціони харчування, форми господарювання, ціни, економічні відносини.

Summary

Sidletskaia O.S. The economic bases of forming the market of main food products.

The thesis is a manuscript.

The thesis is a competition for a candidate's degree in economics of agriculture and agro-industrial complex. speciality 08.07.02.

Nikolaev Agricultural Institute, Nikolaev, 1997.

The trends and the main problems of forming the food products' market in Odessa Region have been studied.

The evaluation of changings in consumption per head of food products has been given. The peculiarities of producing and consumption of the main kinds of agricultural production in public, farmer's, private and other enterprises have been examined.

The recommendations of the further development of some elements of market relations in agro-industrial complex have been worked out; the prognosis of coming out of the crisis in agro-industrial complex has been given.

Key words: food products' market, food allowance, forms of management, prices, economic relations.

Підп. до друку 21.10.97р.
Папір типогр.

Формат 60x84 1/16
Тираж 100

Офсетний друк
Замовлення 119

Виробничо-поліграфічний відділ ОЦНТЕІ
Україна, 270026, м.Одеса, вул. Рішельєвська, 28.

122 888

AB 38.794